स्तीक्ष्णो मन्दश्चाग्निः समैः समः AṣṭāSaṁ. i. 2.17 (1.1); i. 10.14 (1.3); i. 16.2 (1.4); i. 24.19 (1.6); ii. 74.10 (4.12); (वातादिभिः) तैर्भवेद्विषमस्तीक्ष्णो मन्दश्चाग्निः समैः समः AṣṭāHṛ. i. 1.8; i. 2.9; i. 8.1; येन अग्निना वैश्वानराख्येन इदमन्नं पच्यते BṛĀraUBh. 714.10 (*on* v. 9.1); किं वैश्वानरशब्देन जाठरोऽग्नि-रुपदिश्यते उत भूताग्निः BrahmSūBh.(S'aṅ.) 131.7 (*on* i. 2.24); अग्निराहार-पचने, वायुर्बृंहणे अस्य शरीरस्यैवमेते विशेषाः त्रिविधाः MāṭhVṛ. 56.21 (*on* 39); धारयेत् ··· मन्देऽग्नौ जठरेऽनलम् MṛgendraT. iii. 1.41; अथाग्निरत्रापि निरुच्यते त्रिधा KalyāKā. 2.12; यथामयाविनो घृतादिनोत्पन्नेऽप्यग्नेः स्थैर्ये स्वल्पेनापि प्रमादे पुनः सहजामयावितानुवृत्तिः ManuBh. ii. 109.7 (*on* 8.77); ii. 415.20 (*on* 11.148); दोषे विबद्धे नष्टेऽग्नौ ··· । सन्निपातज्वरोऽसाध्यः RugVi. 2.24; 3.4; घृताधरोत्तरसुञ्जानोऽग्निं दृष्टिं च लभते NītiVā. 25.34; आमाशयस्थो हत्वाग्निं सामो मार्गान्पिधाय च । विदधाति ज्वरं दोषः SiddhYo. 1.25; मन्दोऽग्निर्नृपसलिलचौरान-लभयात् DarpDa. 2.10; चत्वारोऽग्नेर्विकाराः स्युः S'ārṅgaS. i. 7.26; भवन्ति ··· । शरीरेन्द्रियधातवग्निदोषाः प्रकृतयस्तथा AśvaVai. 10.21; पित्तं वृद्धमग्निं विवर्धयेत् Hastyāyur. 74.18 (1.9); 79.5 (1.11); मन्दमग्निमशुरर्यमोपलाः AlaṅkāSa. 90.21; तेज इति शारीरोऽग्निः AdbhuSāg. 517.14; क्रमशोऽस्याः प्रतिपद्य मान्द्य-मग्निः (अभ्यधात्) PṛthvīVi. 7.33; मन्देऽग्नौ क्षीणतां याति नाडी NāḍīVi. 93; अग्निः शीतानिलस्तम्भकफवेपथुनाशनः MadaPāNi. 81.50; एषः ··· अग्निं चिरनष्टं कुरुते रविप्रचण्डम् RaseCin. 9.345 (266.5); तदग्निसाहचर्यादग्निरेव भवेत् AṇuBh. 69.14 (*on* i. 2.26); एष वैश्वानरोऽग्निर्वै मम तेजोंऽशसंभवः S'ivS. 2.24; शीतोदनं शीतलमग्निसादश्वासप्रसेकानिलविड्विबन्धान् । कुर्यात् BhojanKu. 27.5; सुगत्याग्निर्बलं दार्ढ्यमारोग्यं वर्धते हरेः S'ukraNī. 4(7).135; **10** cauterization (in medicine) प्रक्षाल्य वा तं देशम् (शुना स्पृष्टं शरीरभागम्) अग्निना संस्पृश्य BaudhDS. i. 5.125; शस्त्रक्षाराग्निकृत्यानामनवं कृच्छ्रदेशजम् । विद्यात् CaraS. i. 10.15; vi. 23.35 (1941 Ed.); छित्त्वा क्षारं निपातयेत् । पूतिमांसव्यपोहार्थमग्निरत्र न पूजितः SuśruS. iv. 8.21; iv. 18.24; vi. 14.6; यन्त्रशस्त्राग्निक्षाराणामौषधं पथ्य एव च ।···कथितानि HāriS. i. 2.7; अग्निः क्षारादपि गरीयान् AṣṭāSaṁ. i. 193.1 (1.40); क्षाराग्निशस्त्राण्यवचारयेत् SiddhYo. 41.40; 57.8; 57.32; विधिं क्षारा-ग्निशस्त्राणाम्···कथयामि AśvaVai. 1.8; वायौ प्रकुपिते···अग्नि दद्याद्विचक्षणः Aśva-Vai. 14.7; 53.14; अग्निक्षारतुषारार्कैर्मूढगर्भे ततः परम्···व्यापदोऽष्टौ च बस्तिजाः Hastyāyur. 52.23 (1.7); 108.4 (1.15); क्षाराग्निशस्त्रपरियोजनम् ··· कुर्वन्ति Jīvān. 281.3; **11A i** year अग्नेरन्तःश्लेषोऽसि VājaS. 13.25 (Uvaṭa. अग्नेः संवत्सराख्यस्य); **11A ii** lord of the first year of the five-year cycle called Jupiter's Yuga (Bṛhaspati-yuga) संवत्सरोऽग्निः BṛSaṁ. 8.24 (Bhaṭṭotpala अत्र युगे युगे पञ्च वर्षाणि भवन्ति···तत्र यः संवत्सरः प्रथमोऽब्दः सोऽग्निदैवत्यः) **11B** the South-East direction (presided over by the god of fire) प्रागुत्तरैशाश्च दिशः प्रशस्ताः प्रष्टुर्न वाय्वम्बुयमाग्निरक्षः BṛSaṁ. 51.6; विद्याविद्याद्वयं यद्वै स्वपदस्थेऽग्निमारुते PāraS. 11.318; ऐन्द्राग्नेयोर्मैन्थनं मध्ये VasiS. 39.167; अन्तरिक्षाग्निपूषा(ष्णि) च वर्णानां कूपयोग्यकम् MānaSā. 36.14; अग्निगोपुरयोर्मध्ये धनधान्यगृहं भवेत् MayaMa. 23.84; वायुचमग्निनीचं यद्वीथीं वैश्वानरीं विदुः VāstuVi. 2.7; अन्तस्थान् मरुदग्निनिर्ऋतिशिवेष्वालिख्य S'āraTi. 24.48; यावदग्नेः प्रभञ्जनः । एवं सूत्रद्वयं दद्यात् कर्णसूत्रं समाहितः S'āraTi. 3.7; अग्नीशयोः शङ्खपद्मौ···यजेत् ĪśānS'iPa. i. 31.132; आचमनाय अग्नौ दूर्वाक्ष-तान्वितम् । पात्रं नीराजनार्थं च तथोद्धतेनमानिले AgniP. 57.23; अग्नौ धर्मं न्यसेच्छ्वेतं ज्ञानं शोणं च नैर्ऋते SkandP. ii(9). 27.3; विशाखा च तथा पूर्वे शैव्या चाग्नौ ततः परम् PadmP. iv. 70.6; अग्निवायुमहेशानां शाला लाङ्गलके यदि । याम्यं मृत्युकरं नृणाम् SamarāSū. 24.15; बलिमग्नेरिन्द्राग्नियम°···°अनन्तानां नामभिः ··· बलिं दद्यात् Mitā. 101.3 (*on* i. 286); नागविद्युत्सुपर्णाग्निवायुमेघसर-स्वताम् । द्वीपानां च दिशां चेन्द्रा दक्षिणश्रेणिगाः क्रमात् TriṣaS'aPuC. ii. 2.392; देव्या अग्नीशासुरवायुषु···षडङ्गानि पूजयित्वा ParaśuKS. 4.8 (144.14); ईशेऽग्न्याव-निलेऽथ···अर्चयेत् TantrSa. 3.54; अग्निगोपुरयोर्मध्ये धान्यानामिति केचन S'ilpaRa. i. 42.34; **11 C** the asterism Pleiades (presided over by the god of fire) चरं दारुणभं पौष्णं दस्राग्नी च द्विदैवतम् LaghvāśvaSm. 3.2; रुद्राग्निसर्पाजमघासु··· मृत एव दष्टः(?) ĪśānS'iPa. i. 39.62; पूर्वत्रयाग्निमूलाहिद्विदैवत्यमघान्तकम् NāraS. 6(0).26; अश्व्यग्नीन्दुभनैर्ऋत्यभाग्यभताक्ष्ट्र्युत्तराः NāraS. 6(0).50; नंदारवंबु-पवित्राग्निरौद्रविष्णूत्तरात्रयम् VasiS. 41.6; अर्कवारेऽग्निपञ्चम्योः···योगाः हालाहला-भिधाः VasiS. 42.30; हुताशनोऽग्निर्बहुला च कृत्तिका ··· मुनिभिः संकीर्तितानि क्रमात् JātaP. 9.40; **11 D i** name of a *muhūrta* or division of a day प्राजापत्यस्तथैवेन्द्र इन्द्राग्नी निर्ऋतिस्तथा । ··· एते दिनमुहूर्ताश्च दिवाकरविनिर्मिताः BrahmāṇḍP. ii. 3.40; पित्रग्नी द्वौ कुजाहे VasiS. 32.92; **11D ii** the seventh part (*muhūrta*) of the night रात्रेस्तावन्त एव हि । ··· दस्रादथ यमोऽग्निश्च विधाता त्वष्टमस्ततः KalpaK. 409.31; **11 E** the tenth of the sixty divisions of the zodiacal sign of the odd number (Aries, Gemini etc.) or the fifty-first of the sixty divisions of the zodiacal sign of even number (Taurus, Cancer etc.) षष्ट्यंशकानामधिपाः ··· गरलाग्निसंज्ञौ JātaPā. 1.39; धराम्बुनोरग्निसमीरयोश्च वर्गे सुहृत्त्वम् TājiNī. i. 1.14; **12** burning sensation सं तस्येन्द्रो हृद्ग्येऽग्निमिन्धे AV. v. 18.5; अग्निं हृदय्यं शोकम् AV. v. 18.1; **13** a mental disposition (of the self) तदिदं मनः सूक्ष्मानिरबुभूषत् ··· तत् षट्त्रिंशतं सहस्राण्यपश्यदात्मनोऽग्नीनर्कान् मनोमयान्मनश्चितः S'atBr. X. v. 3.3; **14** a synonym of *kleśa* क्लेशानां पर्यायः कतमः । बहवः पर्यायाः । ··· परिदाहा उपायासा रणा अग्नयो ज्वराः Yogācā. 167.3; **15** heat of fire यान-प्लवनवाहनाग्न्यातपांश्च मुक्तवान् वर्जयेत् AṣṭāSaṁ. i. 68.5 (1.10); प्रवातः ··· । श्रमाग्निमूर्च्छाश्च जयेत् AṣṭāSaṁ. i. 79.22 (1.12); अग्निरामस्तम्भशीतशूलोद्वेष्टक-प्रशमनानाम् (अग्र्यः) AṣṭāSaṁ. i. 82.24 (1.13); स्त्रीकोपाग्निश्रमांस्त्यजेत् S'ārṅgaS. ii. 12.152; **16 i** a mystic fire (found in the Mūlādhāra) मूलाधारे वसेदग्निस्तस्मान्नादोऽभिपद्यते । पञ्च स्थानानि भित्त्वासौ व्यक्तो भवति मूर्धनि BṛDharmaP. i. 44.20; **16 ii** power known as Kuṇḍalinī अग्निं स्वाधिष्ठानगताग्नितेजोमयीं कुण्डलिनीमिच्छध्वम् । इच्छादण्डेनाहत्योत्थापयध्वम् LalitāSaBh. 56.16 (*on* 91); 56.30 (*on* 91); 77.28 (*on* 113); **17** fire or heat (in the various elements of the body) ओजस्तेजोऽग्नयः प्राणाः CaraS. vi. 15.3 (1941 Ed.); अग्नयो दोषदूष्येषु संलीना दश देहिनः S'āraTi. 1.45; धातवः सप्त भूतानामन्तः सप्ताग्नयः स्थिताः BhāvPra.(S'ā.) 186.6(7); **18** danger from fire श्रीरग्निर्बन्धुनाशश्च NāraS. 42.1; **19** Hiraṇyagarbha अग्निर्हिरण्यगर्भो वा व्याप्तस्तत्कारणं मताः BṛĀraUBhVā. iii. 2.18; **20** Virāj अग्निः सोऽण्डस्या-न्तर्विराट् प्रजापतिः प्रथमजः कार्यकारणसंघातवान् जातः BṛĀraUBh. 23.3 (*on* i. 2.2); अप्सु कारणभूतासु तस्मादग्निः प्रतिष्ठितः BṛĀraUBhVā. i. 2.167 (comm. अग्निरिति पार्थिवो विराड् उच्यते); **21** sacrifice यद्यग्नियाँग एवमसावनुष्ठं शक्यते TantrVā. 614.17 (*on* ii. 3.21); **22** an incarnation of the god of fire अतोऽग्निना मया सर्वतः सदुद्धारार्थम्···श्रुतिसूत्राणि योजयता सर्वो मोहो निराकृतो वेदितव्यः AṇuBh. 135.17 (*on* ii. 2.26); **23** the world presided over by the god of fire अग्नेरनन्तरं वायुं विद्वान् गच्छति VedāntKau. 413.18 (*on* iv. 3.2); **24** a kind of earth-quake चत्वारो भूमिकम्पास्तु गर्गः प्रोवाच बुद्धिमान् । अग्नि-र्वायुस्तथापश्च चतुर्थस्त्विन्द्र उच्यते AVPari. lxii. 1.1; **25 i** one of the presiding deities of speech वाचस्तु···अग्निरिन्द्रश्च···क्रमाज्ज्ञेया अधिदेवा विचक्षणैः LakṣmīT. 5.65; **25 ii** one of the two presiding deities of the eight-syllabled Sudarśana *mantra* इन्द्राग्नी देवते क्रमात् ĪśānS'iPa. i. 37.9; **25 iii** one of the presiding deities of the Lavaṇa *mantra* अग्नी रात्रिः···भद्रकाली च देवताः S'āraTi. 22.97; **25 iv** one of the presiding deities of the Vyāhṛtis अग्निर्वायुस्तथा सूर्यः ··· देवताः समुदाहृताः BṛParāSm. 2.63; अग्निवाय्वादित्या व्याहृतिदेवतास्तिस्रः CaturCin. iii(1). 130.8; **25 v** the presiding deity of the first syllable of the Gāyatrī *mantra* अथास्याः प्रतिवर्णं तु दैवतानि भवन्ति हि । अग्निः प्रजापतिः ĪśānS'iPa. i. 9.112; **25 vi** the presiding deity of the fifth syllable of the eight-syllabled *mantra* for Viṣṇu अग्निर्वायुरेव च··· वर्णानां देवताः स्मृताः ĪśānS'iPa. i. 33.6; **25 vii** mouth of Gāyatrī सविता देवता यस्या मुखमग्निरुदाहृतः ।···गायत्री सा विशिष्यते DakṣaSm. 2.51; **25 viii** the presiding deity of the first day of the lunar fortnight तिथीनां क्रमश-स्त्वासां देवताः···।···अग्निर्दस्रौ ĪśānS'iPa. i. 4.33; **25 ix** one of the deities connected with *Agnihotra* अग्निहोत्रदेवताभ्यः सूर्याग्निप्रजापतिभ्य इति यावत् SmṛtiCan. ii. 572.8; **25 x** (twenty-three) deified types of fire अग्नयो वा एते बहवो यत् सौरो गाणपः शाक्तः शैवो वैष्णवः···क्रव्यादः तस्मात्यमग्निमिच्छेत्तन्नामोहेत् । अमुकाग्नये त्वां प्रथमामुद्गायतां रेखामुल्लिखामि PārāSū. 51.3; **25 xi** presiding deity of the constellation Kṛttikā कृत्तिकादीनामष्टाविंशतिनक्षत्राणां क्रमेणाग्न्या-दयोऽष्टाविंशतिरेव देवता भवन्ति, आह च द्वावग्नी SthānT. 78B. 5; मारुतेन्द्राग्नि-मित्रकाः (प्रोक्ता नक्षत्रदेवताः) TantrRā. 21.74; **25 xii** one of the regents or presiding deities of quarters (यजेल्लोकपालान्) इन्द्रमग्निं यमम् S'āraTi. 4.114; ततो दशदिगीशाः स्युरिन्द्रोऽग्नियम एव च ĪśānS'iPa. i. 2.110; इन्द्राग्निवैवस्वत-राक्षसेशांस्तोयेश्वरम्···यजतु ĪśānS'iPa. i. 33.77; विद्याङ्गपञ्चकं पश्चादाग्नेय्यादिषु (दिक्षु) विन्यसेत् । अग्नीशरक्षोवायूनां दक्षिणे च यथाक्रमम् MālinīT. 8.76; इन्द्रोऽग्निः···रक्षः···सिञ्चन्तु त्वां दिगीश्वराः MahNirvāT. 10.169; **25 xiii** regent of the south-east quarter प्रागाद्यास्वष्टसु दिक्षु क्रमेण ··· रां अग्नये ... नमः NityoNi. 24.15; **25 xiv** god of the *udātta* accent अग्निरुच्चस्य दैवतम् YājñaS'i. 2; श्यामं तु स्वरितं विद्यादग्निरुच्चस्य देवता S'aiśiS'i. 135; **25 xv** deity presiding over time अग्निः कालाभिमानिनी देवता GītāBh.(S'aṅ.) 247.17 (*on* 8.24); **25 xvi** presiding deity of the sword असेरग्निश्च देवता NītiPra. 3.35; **26 i** name of one of the Vāstudevatās अग्निः पूषा च वितथः··· दक्षिणदिग्गताः S'āraTi. 3.14; अग्निर्वितथकीनाशभृङ्गराजाश्च दक्षिणे ĪśānS'iPa. ii. 27.84; अग्निः पूषा च वितथो यमोऽथ गृहरक्षकः ।···दक्षिणकोष्ठगाः TantrRā. 30.23; **26 ii** name of one of the ten Rudras governing the South-East quarter